de deurknop in de hand

Theo C. Droogh

©R. Marnette

THEO C. DROOGH

DE DEURKNOP IN DE HAND

N.V. UITGEVERIJ W. VAN HOEVE - 's-GRAVENHAGE, BANDUNG
1956

Wat in deze brochure staat is het gevolg van een politieke oriëntatie-reis van twee maanden naar Indonesië, nadat eerst de tragedie van Genève in Februari was bijgewoond. Gesprekken werden gevoerd met vice-president drs. Moh. Hatta, de leiders van alle grote partijen, met de premier, de beide vice-premiers en ministers van het eerste kabinet, dat op grond van algemene verkiezingen is samengesteld, met een aantal captains of industry van het Nederlandse bedrijfsleven in Indonesië, met woordvoerders van alle werknemersorganisaties voor Nederlanders in Indonesië en met Amerikaanse autoriteiten in Indonesië, waaronder de ambassadeur Hugh S. Cumming. Vele van deze gesprekken zijn in de loop van dit jaar gepubliceerd in *Elseviers Weekblad*, waarvoor de reis naar Indonesië werd gemaakt.

THEO C. DROOGH

Noordwijk aan Zee, Juni 1956

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN

volk van tachtig miljoen, verspreid over een rijk van meer dan zes en dertig duizend eilanden en eilandjes, dat zich uitstrekt over plm. anderhalf miljoen vierkante kilometer land en water rond de evenaar. Een antwoord, dat werd verkregen, nadat de eerste op basis van algemene verkiezingen samengestelde regering is gaan optreden, een regering, die "opbouw" in zijn program heeft geschreven. Een antwoord úit die regering.

Alle fouten, die in de politiek gemaakt kónden worden, zijn gemaakt, alle dualisme, dat gepleegd had kúnnen worden, is gepleegd. Er is een oorlog begonnen, die niet werd afgemaakt. Een verloren slag dus. Er zijn leiders van de vrijheidsbeweging gevangen genomen en weer vrijgelaten. Een verloren poging dus tot onderdrukking van wat men opstand noemde. Er werd — alsof er niets was gebeurd — geconfereerd met dezelfde mensen, waarmee nooit vrede was gesloten en aan wie nooit vriendschap was aangeboden. Bij die gelegenheid werd soevereiniteit verhandeld op voorwaarden, alsof vrijheid handelswaar is. Dat werkelijke vrijheid niet te koop is, óók niet tegen veilig stelling van enige miljarden geïnvesteerde guldens, hadden de Nederlanders — met zélf een vrijheidsoorlog achter zich! — toch beter kunnen weten. Nochtans eisten de "deskundigen" van de R.T.C. ten aanzien van de Indonesische soevereiniteit datgene, wat zij ten aanzien van de Nederlandse soevereiniteit — bijvoorbeeld na de tachtigjarige oorlog bij de vrede van Munster of na de Duitse bezetting om de Canadese bevrijders te doen heengaan — nooit verdragen zouden hebben.

Het heeft geen zin hierover na te kaarten. De gevolgen van de ondeskundige wijze, waarop de soevereiniteit over het voormalig Nederlands-Indië is overgedragen, demonstreren zich nog van dag tot dag door de feiten. Het grote gebaar van het volk, dat een tot dan toe gekoloniseerd volk de volledige vrijheid geeft, zonder voorwaarden, is achterwege gebleven. Er is tegen gevochten, er is aan geknibbeld. Het grote gebaar, om een gemaakte fout te herstellen, is eveneens (tot nu toe) achterwege gebleven. De wapenloze strijd van de Indonesiërs om los te

komen van de voorwaarden, de beperkende bepalingen waarop hun de soevereiniteit — min of meer gedwongen — is gegeven, wordt nog steeds beantwoord met lijdelijk verzet en veel tumult van woorden.

Terwijl deze fysieke strijd in politicis wordt gestreden, werken en leven duizenden Nederlanders in Indonesië. Hun verblijfsrecht daar is bedongen, is een uitvloeisel van een der voorwaarden, waarop de soevereiniteit werd verleend. Het verblijf van de Nederlanders in Indonesië (met hun belangen daar) is dan ook een der fysieke strijdobjecten geworden. Verliest Nederland de fysieke strijd — en het is volop bezig dat te doen — dan is het met het verblijf op bedongen voorwaarde van Nederland in Indonesië gedaan. Dan zullen de Indonesiërs zeggen: "Het is jammer voor die vele Nederlanders, met wie wij individueel zo goed konden opschieten, maar zij zijn het slachtoffer geworden van de inzet van een strijd, waarbij voor ons hogere belangen op het spel stonden, namelijk de belangen van ons nationaal bewustzijn en ons gevoel van onafhankelijkheid".

Intussen vragen zich die Nederlanders met verbittering af: "Waarom moeten wij in Indonesië verblijven op ándere gronden dan de onderdanen van ándere mogendheden? Waarom zijn wij er niet zoals de Amerikanen, de Duitsers, de Tsjechen, de Russen en de Fransen er zijn en hun zaken doen?"

De vraag: "Waarom zijn wij er niet zoals de Engelsen in India zijn?" behoeft niet meer gesteld te worden. Diè kans is voorbij. Toen de Engelsen de soevereiniteit aan India overdroegen, is er aanvankelijk ook geharrewar geweest. Daar was tegen het "achterblijven van koloniale resten" een even stevig verzet als we in Indonesië zien. De Engelsen reageerden daarop resoluut: "dan álles er uit." Daarna werden ze teruggevraagd. Nu als gevraagde gasten, om het land te helpen opbouwen, tot wederzijds belang. Er waren vóórdat India soeverein werd nooit zoveel Engelsen in India als thans! Maar dié kans is voor Nederland in Indonesië verkeken. Want in de loop der laatste jaren zijn ándere buitenlanders op de drempel van de Indonesische archipel komen liggen om met élan de Nederlanders te vervangen.

Wat momenteel voor de Nederlander in Indonesië alleen nog mogelijk is, is te pogen naast ándere buitenlanders zijn positie te behouden, niet op grond van speciale rechten, maar volgens de normale gebruiken, zoals een Nederlander in het buitenland zijn zaken doet. En de Nederlander in Indonesië verlangt ook niet anders. We hebben dit gepeild bij een zevental vooraanstaande figuren uit de Nederlandse gemeenschap in Indonesië, figuren, die we krachtens hun positie gerechtigd mogen achten te spreken namens duizenden, figuren, die verantwoordelijkheid dragen over welhaast alle vlakken, waarop zich materieel de Nederlandse belangen uitstrekken. Samengevat is hun mening aldus:

"Vanaf de wijze van soevereiniteitsoverdracht tot aan Genève toe was en bleef het van Nederlandse regeringszijde belemmerende kwakkelpolitiek. De soevereiniteitsoverdracht geschiedde niet van harte en de weerzingevoelens zijn in de Nederlandse politiek demonstratief blijven bestaan. Daardoor is het grote gebaar achterwege gebleven, het grote gebaar van het van harte gunnen van de soevereiniteit aan het Indonesische volk. Eenmaal tot soevereiniteitsoverdracht besloten hebbende, had men juist door dit grote gebaar de kansen voor Nederland in Indonesië nummer één kunnen doen zijn. Door het achterwege blijven van het grote gebaar dreigt elke voorsprong op andere buitenlanders voor de Nederlanders in Indonesië weg te vloeien, zo die nog niet weggevloeid is. Thans staan de Nederlanders hier nog zoals de anderen: de Amerikanen, de Japanners, de Duitsers en de mensen van achter het IJzeren Gordijn, in een gelijke concurrentiepositie. Laat tenminste die gelijke positie niet óók verknoeid worden door een alsmaar desastreuze politiek van irriteren en wanbegrip."

Maar dat zijn de werkgevers, de grote bazen, die alleen aan zaken denken, kunt ge opmerken. Zeker, die mogelijkheid is theoretisch niet uitgesloten. Het is daarom goed te weten, hoe de werknemers erover denken. Namens hen richtten zich de RANDI (Raad Nederlandse Werknemers in Indonesië), het over-

koepelend orgaan van zeven organisaties, en de KNAF (Katholieke Nederlandse Arbeidersfederatie) tot ons. Zij zouden nog verder willen gaan dan "gewone" internationale verhoudingen bevorderen. Zij zouden geen materiële voorwaarden voor de Indonesische soevereiniteit hebben willen zien, maar een toegift hebben willen geven, indien die gewenst mocht worden, een toegift bestaande uit het toesteken van een vriendenhand bij het consolideren van de vrijheid, de geestelijke vrijheid, welke sinds 1945 permanent in gevaar is wegens de communistische dreiging.

"We moeten niet alleen naar de verhouding Indonesië-Nederland kijken, maar naar de verhouding Far East—het Westen. Sinds jaren is het communisme bezig zijn invloed in de mohammedaanse landen te laten doordringen. Daartoe zijn reeds sinds de twintiger jaren kaders opgeleid, die systematisch hun werk doen. In Indonesië zijn het de organisaties van het SOBSI."

De communistische dreiging in Indonesië is geen fantasie, geen spookbeeld, dat wordt opgeroepen door niet-communistische werknemersorganisaties.

Toen wij na de formatie van het nieuwe kabinet op de voorgalerij van zijn huis in de Djalan Djawa spraken met Moh. Natsir, de voorzitter van de Masjumi, over de kansen van deze nieuwe regering om de arbeidsvrede te bewaren, erkende deze onomstreden Masjumi-leider:

"Wij hebben een fout gemaakt. Wij hebben tijdens onze politieke strijd nagelaten vakorganisaties op te bouwen. Intussen formeerden de communisten hun SOBSI. Wij moeten hard gaan werken aan de opbouw van vakorganisaties."

Maar hoe? Het kader ontbreekt! Met dezelfde ontstellende ontdekking, die Moh. Natsir deed, werd het hoofdbestuur van de Nahdatul Ulama geconfronteerd. Mr. Soeparman, lid van dit hoofdbestuur en voorzitter van de N.U.-jeugdbeweging was duidelijk terneergeslagen, toen hij zelf dit onderwerp aansneed:

"De leden van onze partij zijn allemaal eenvoudige mensen.

Maar tot in de kleinste kampong worden ze benaderd door mensen van het SOBSI. Wij hebben een ontzettend grote behoefte aan goede organisaties, vooral ook goede jeugdorganisaties. Maar alles voor de opzet ontbreekt ons. Hoe moeten wij de dreiging van de communistische beweging keren? Hoe moeten wij onze kaders vormen? Elke hulp hierbij zal ons welkom zijn."

Na de mislukking van de conferentie van Genève, zei mr. Zairin Zain, lid van de P.N.I., adviseur van de Indonesische delegatie te Genève, in de rang van gezant verbonden aan de Indonesische ambassade te Londen:

"Ga je dieper nadenken over de kristallisering van de Indonesische natie, dan moet je er op aansturen, dat het niet blijft bij kreten over natie-bewustzijn. Waar de oudere garde van ons is ingesteld op de strijdgeest, dus verzet tegen het Westen, ligt het bij de jongeren anders, omdat die de directe problemen steeds duidelijker gaan zien. Wij zijn soeverein, maar of de mensen nu handelen met alle daaraan verbonden verantwoordelijkheid, is nog zeer de vraag. Wij moeten twee dingen tegelijk doen: de soevereiniteit met alle verantwoordelijkheid leren kennen en tegelijk het hoofd bieden aan de aanstormende consequenties van een eeuwen beleefde en uitgewerkte soevereiniteit. Ik denk bijvoorbeeld aan de ontwikkelde sociale en maatschappelijke toestanden in het Westen, aan de geplande en doordachte economie, aan de beleving van cultureel bezit. Eerst de strijd van de ideeënwereld en daarna komen we tot de stabilisatie-periode. De bewustwording groeit en nu gaat het er om uit de vrijheidsstrijd een herfundering te krijgen op de religieuze beginselen en niet op het materialisme. Kunnen we dit alleen? Het feit, dat we in Genève met Nederland wilden praten, moest toch iets zeggen. Onbewust passen we in ons onderbewustzijn toe, wat we van de Nederlanders hebben meegekregen. De diepe trekken van wat Nederland tot stand heeft gebracht en die we ook toepassen, zien de Nederlanders zelf niet. Bij de communistische infiltraties in de Far East had Nederland in Genève de spits kunnen afbijten in het vormen van een tegenpool. De moham-

Vice-president drs. Mohammed Hatta.

De Indonesische Zaakgelastigde in Den Haag, de heer Kwee Djie Hoo, met zijn gezin op Wisma Duta te Wassenaar.

medaanse en verdere niet-communistische wereld is teleurgesteld. Het ging in Genève om méér dan om de onderhandelingen tussen Nederland en Indonesië. Dit falen van Genève zal consequenties hebben voor het hele Verre Oosten."

En Dr. Leimena, toen minister van Volksgezondheid en lid van de Indonesische delegatie, op dezelfde dag waarop het haardvuur, waaromheen de delegaties zich dag in dag uit hadden geschaard, voor goed voor de Nederlands-Indonesische besprekingen was gedoofd in het kille Genève:

"Men denkt zo gauw, dat het bij deze conferentie alleen ging om de verhoudingen Nederland-Indonesië. Maar men moet dit alles bekijken in het raamwerk van de verhoudingen tussen het Westen en het opkomende Azië. Ik trek de consequenties van de mislukking in het geestelijke en culturele vlak. De materiële consequenties vind ik wel belangrijk, maar belangrijker zijn de spirituële. Ik zie in het mislukken van deze conferentie een symptoom van het begin van het aflopen van de invloed, die Europa, en daarin Nederland, heeft op Azië. Europa, en daarin Nederland, is groot en heeft een groot verleden. Rijk aan geestelijke waarden en cultuur. Elk volk, dat in ontwikkeling is, roept om iets van een ander, geestelijk rijk volk. Door het mislukken van deze conferentie heeft Nederland een verkeerd antwoord gegeven op de roep van Azië."

WANBEGRIP

Er is in Den Haag wanbegrip over alles, wat in het Indonesische volk omgaat en wat het beroert, wanbegrip over de politieke positie van Indonesië in het Verre Oosten, wanbegrip over de rol, die de grote mogendheden daar spelen, wanbegrip over de betekenis, die Nederland had kunnen hebben bij de groei van deze jonge staat, wanbegrip over de bestaansmogelijkheden, die een goede verstandhouding tussen Nederland en Indonesië aan duizenden en duizenden van beider onderdanen zou kunnen

geven, wanbegrip blijkbaar over het antwoord op de vraag: "staat de mohammedaanse wereld vijandig tegenover het Westen?"

Indien dit zo mocht zijn, dan zou men alle hoop op een goede verstandhouding tussen Nederland en Indonesië kunnen laten varen, want de islam is van ontzaglijke betekenis in de denk- en handelwijze van het Indonesische volk.

Hierover zowel als over de vraag: "staat de mohammedaanse wereld vijandig tegenover het Westen?" kunnen we niemand beter aan het woord laten dan de "alim-ulama", de godsdienstleraren en uitleggers van de Koran. Aangezien godsdienst en politiek in de Koran niet gescheiden worden gehouden, zijn de alim-ulama tevens politieke leiders.

Met wat de alim-ulama hier zeggen, wordt tevens het sprookje ongedaan gemaakt, dat de brede laag van het Indonesische volk niets van het politieke gebeuren zou af weten en er geen interesse voor zou hebben. Waar de godsdienst een zo belangrijke plaats inneemt in het Indonesische leven, neemt onafscheidbaar de nationale politiek dezelfde plaats in.

In de ontwikkelingsbeweging van het Indonesische volk speelden de godsdienstgeleerden geen kleine rol. In de "pesantren" (bidhuis en internaat, waar de godsdienst wordt onderwezen) en in de "surau" (klein bidhuisje, waar alleen noodgedwongen overnacht kan worden) werd door de godsdienstgeleerden en godsdienstleraren het nationale en godsdienstige zaad uitgestrooid. Ofschoon zij nog geen goed functionerende organisatie hadden, konden de leer en de opvoeding, die in de pesantren en de surau gratis gegeven worden, desalniettemin het godsdienstige en nationale zaad doen kiemen en tot bloei brengen. Het zaad wortelde diep in de ziel van het Indonesische volk.

De Tauhid-leer (monoteïsme), die iedere dag aan de maatschappij werd voorgehouden, schiep een diep godsdienstig gevoel. Het is niet overdreven, wanneer we zeggen — aldus de alim ulama — dat dit religieuze gevoel, dat tot heden voor minstens tachtig percent voortleeft in het Indonesische volk, zijn bron en basis vindt in de leer die onderwezen werd in de pesantren en

surau. De geestdrift van het volk, die te allen tijde opgewekt en tot een enorme kracht ontwikkeld kan worden, is voor het grootste deel te danken aan de leer en de opvoeding volgens citaten uit de Koran. Altijd zijn het de godsdienstgeleerden, die de nationale geestdrift van het Indonesische volk kunnen doen ontbranden.

Diponegoro, Imam Bondjol, Umar Djohan, Sultan Hasanuddin, Pangeran Hidajat: zij allen waren de nationale helden, die het godsdienstige zaad dagelijks met hart en ziel in hun volgelingen uitstrooiden. Dit zaad werd, als bron van geestdrift, een machtig wapen tegen elke vijand. Zij streden met nationale geestdrift, gestimuleerd door de eisen van de islamitische leer: die van Iman (Geloof) en Tauhid.

De strijdbare activiteit van de godsdienstgeleerden leverde echter niet altijd een briljant succes op, aangezien zij geen organisatie hadden, die de eenheid onderling kon bewaren. In de loop van 1920 kwam een partij van godsdienstgeleerden tot stand, welke een leidraad opstelde voor de islamieten. Deze eenheid van opvatting zou uitgangspunt en centrum kunnen worden voor een grote, machtige organisatie. Dit ideaal werd pas verwezenlijkt op 16 Radjab 1344 (± Juli 1926). Met Kjai Hadji Hasjim Asjari en K.H.A. Wahab Hasbullah als initiatiefnemers, ontstond er een vereniging van godsdienstgeleerden, die Nahdatul Ulama werd genoemd, hetgeen betekent "reveil van godsdienstgeleerden".

Tijdens het Nederlands kolonialisme werd het "Menggiatkan amar ma'ruf nahi munkar dengan jang sebaik-baiknja" (verbreidt de leer der leidinggevenden, der wetenden zo goed mogelijk) uitgevoerd in overeenstemming met de omstandigheden. Ofschoon dit gebod ook nationale aspiraties inhoudt, werd de activiteit van de godsdienstgeleerden tijdens het kolonialisme beperkt gehouden tot de ontwikkeling op het gebied van de godsdienst en ging men ervan uit alsof de onderwerpen van "ru'ubul ibadah" (de godsdienstleer zelve en alles wat daarbij behoort) in de eerste plaats kwamen.

Tijdens veelvuldige godsdienstige toespraken (tabligh) herin-

nerden de godsdienstgeleerden door het citeren van teksten hun volgelingen aan de plichten ten opzichte van godsdienst, volk en vaderland. Behalve dat werden ook de islamitische scholen niet vergeten, waarin maatschappelijke kennis werd vergroot en karakters werden gevormd. Tegen het einde van de Nederlands-Indische periode had de Nahdatul Ulama reeds honderd twintig tjabang (filialen, afdelingen), verspreid over geheel Indonesië.

Tijdens de Japanse overheersing in Indonesië moesten alle partijen en organisaties van de Indonesiërs worden ontbonden, dus ook de Nahdatul Ulama. Dank zij de aandrang van de N.U.-leiders stonden de Japanners echter toe, dat de Nahdatul Ulama weer werd opgericht. Dit was voor deze organisatie vooral belangrijk, omdat daardoor de nevenorganisaties in leven konden worden gehouden en versterkt. Opdat de Japanners de organisatie niet als oorlogspropaganda zouden gebruiken werkten de godsdienstgeleerden niet te opvallend en lieten zij zich op hun toegestane organisatie niet voorstaan. Zij onderhielden de pesantren en leeraarden daarin, hielden de godsdienstscholen in leven en handhaafden het citeren uit de Koran.

Nadat Indonesië de onafhankelijkheid had geproclameerd, kwam op 22 october 1945 de Nahdatul Ulama ten tonele met de resolutie, waarin alle belijders van het islamitische geloof werden aangespoord om hun vaderland, dat nu vrij was geworden, te behouden. In deze "Djihad-resolutie" werd het Djihad-recht (recht van de heilige oorlog) bevestigd om het vaderland Indonesië te behouden door het "fardu'ain", dat wil zeggen: de strijd voor het behoud van het vaderland. Om de islam-belijders in hun strijd te versterken, werd op initiatief van de Masjumi — die in die tijd een federaal lichaam was waartoe ook de Nahdatul Ulama als lid behoorde — te Djokjakarta op 7 november 1945 een congres van de volgelingen van de islam gehouden. Tijdens dit congres werd het besluit genomen, de Masjumi om te zetten in de islamitische politieke partij in Indonesië. De islamitische organisaties Nahdatul Ulama, Muhammadijah, de groep volgelingen van de P.S.I.I. en alle overige islamitische organisaties werden afdelingen.

Tijdens het congres te Purwokerto in 1945 had de Nahdatul Ulama haar leden aangespoord om lid te worden van de politieke partij Masjumi, zodat de Nahdatul Ulama als het ware de ruggegraat vormde van de Masjumi. Sinds haar congres in Djokjakarta, ultimo 1949, onderging de Masjumi echter grote veranderingen. Aanvankelijk nam de Madjelis Sjuro (raad van godsdienstgeleerden) in de Masjumi naast de centrale raad als legislatief lichaam een belangrijke plaats in. Thans echter werd de Madjelis Sjuro slechts een raad van advies, die te allen tijde terzijde kon worden geschoven. Daarom trokken de godsdienstgeleerden zich terug en ontwikkelden zij in de Masjumi geen activiteiten meer. Alle problemen werden immers door de Masjumi vanuit het politieke standpunt bekeken zonder dat werd vastgehouden aan de leer van de godsdienst. Behalve de godsdienstgeleerden trokken zich ook de leiders van de P.S.I.I. terug uit de Masjumi, om later de P.S.I.I. weer zelfstandig te gaan activeren. De Nahdatul Ulama meende door deze ontwikkeling, dat de positie, die de Masjumi als enige politieke islamitische partij innam, niet langer bestendigd mocht blijven. Voorts vond de Nahdatul Ulama het nodig, dat een aantal veranderingen zou worden aangebracht, waardoor de Masjumi een federatief lichaam zou worden. Voorstellen en suggesties daaromtrent werden door de Nahdatul Ulama zowel in het Masjumi-congres als tijdens de zittingen van de D.P.P. Masjumi (dagelijks bestuur) naar voren gebracht, maar kregen geen behoorlijke aandacht. Daarom besloot de Nahdatul Ulama op haar congres te Palembang in 1952 zich los te maken van de Masjumi. De Nahdatul Ulama spoorde de Masjumi aan een federatief lichaam te worden, waarvan de islamitische organisaties en partijen lid zouden kunnen worden, opdat aldus de strijd van de islamieten geconsolideerd zou kunnen worden. Deze aansporing vond bij de Masjumi geen gehoor, waarop de Nahdatul Ulama zich richtte tot de islamitische partijen en organisaties om aldus tot samenwerking te komen. De P.S.I.I. en de PERTI namen de uitnodiging aan. Na voorafgaande besprekingen werd op 30 Augustus 1952 een federaal lichaam gevormd onder de naam Indonesische

Moslim Liga. Hiervan werden lid: de Nahdatul Ulama, de P.S.I.I., de PERTI en de Darut Da'wah wal Irsjad.

Later werd de Chinees-Indonesische Islamitische partij gevormd, die haar hoofdkwartier heeft in Makassar.

Nadat de Nahdatul Ulama zich van de Masjumi had afgegescheiden en een zelfstandige politieke partij was geworden, kwamen de godsdienstgeleerden in de Nahdatul Ulama weer tot activiteit. Zij werden gevolgd door miljoenen volgelingen van de islam. Het ligt voor de hand, dat de Nahdatul Ulama haar voornaamste doelstellingen trouw bleef: het houden van godsdiensttoespraken, het citeren van de Koran, het oprichten van godsdienstscholen. Maar tevens ging zij ertoe over tot verwezenlijking van haar idealen actief te strijden volgens politieke richtlijnen, aldus besloten de alim-ulama hun uiteenzetting.

Wij hebben hierna nog een aantal vragen gesteld, die o.a. de reeds in de aanvang geciteerde uitlating met betrekking tot de samenwerking met en de verhouding tot Nederland tengevolge had. Wat ons ook uitermate interesseerde, was een uitspraak over de houding van deze islamitische voorgangers, wanneer eventueel hun groepering de absolute parlementaire meerderheid zou bereiken. Zou dan het democratisch beginsel van godsdienstvrijheid en vrijheid in keuze van onderricht — en de mogelijkheden daartoe — gehandhaafd blijven? Het antwoord was:

"Het is voldoende te kijken naar ons politieke programma. Daarin staat: de Nahdatul Ulama tracht een nationale staat met de islamitische leer als fundament te vestigen, die de menselijke grondrechten in vrijheid van godsdienst en vrijheid om gedachten en meningen te uiten, welke van geen nadelig karakter zijn, te verzekeren en te beschermen. Ter verduidelijking kan nog worden verklaard, dat er veel mensen zijn, die nog aarzelen en denken, dat degenen, die de islamitische godsdienst niet belijden, gedwongen zullen worden om zich aan de islamitische wetten te onderwerpen. Dit is niet waar. Het principe van het islamitisch Recht zelf staat niet toe, dat er dwang en forcering

zijn ten opzichte van andermans geloof. Laa ikraha fiddin, er is geen dwang in godsdienst, aldus staat in de Koran. De historie alleen zal, als de Nahdatul Ulama overwinnningen behaald heeft, bewijzen, hoe groot de islamitische tolerantie is jegens andere godsdiensten."

Toen wij spraken met mr. Zairin Zain, hadden we hetzelfde onderwerp aangesneden: zullen het westerse christendom en de oosterse islam niet botsen? Hij antwoordde:

"Ik wil niet zover gaan, dat op een van beide het raam van een nationale Indonesische maatschappij-structuur moet worden gebouwd. Mèt de ontwikkeling van de individu zal ook het zich tot God richten individueler worden. En dan is er geen scheiding tussen Oost en West, dan richt men zich tot dezelfde God. Tijdens de conferentie van Genève hebben zij allen gebeden: de mohammedaan Roem, de christen Leimena en misschien ook ik. Ieder op zijn manier. Maar het scheidde ons niet, integendeel. Belangrijker is, dat men zijn religieuze instelling als basis neemt voor zijn handelen. En ons volk is religieus van instelling."

Ook voor degenen, die zich niet op deze en dergelijke uitspraken willen verlaten, moet de grotere trekkracht van de islam naar het Westen (christendom) uit de logica verklaarbaar zijn. De islam met zijn geloof in één god, in de opstanding, in het jongste gericht en in het leven hiernamaals, heeft veel meer raakpunten met het christendom dan met het eveneens diep in de samenleving wortelende hindoeïsme en boeddhisme (India), dat in wezen nihilistisch is maar uitgroeide tot pantheïsme, met de Chinese godsdienst (pantheïsme) en met het shintoïsme (Japan). De Koran spreekt dan ook van de verbondenheid van de Ahlil Kitab, hen die in de Boeken Gods geloven (mohammedanen, christenen en joden).

Nochtans: evenals er een oosterse beduchtheid is voor pogingen van het Westen om overheersende invloeden in materiële zin te doen gelden, zo ook is er een westerse beduchtheid voor een

toenemende macht van het Oosten, waarin die van de islam. De zich snel uitbreidende bevolkingen van de oosterse landen, die een mohammedaanse denk- en handelwijze hebben, zouden inderdaad een indrukwekkend blok kunnen vormen, waarmee het, naarmate deze volkeren de westerse verworvenheden van techniek gaan hanteren, slecht kersen eten zou kunnen worden.

We moeten, sprekend over oosterse landen, die een mohammedaanse denk- en handelwijze hebben, niet slechts naar het Verre Oosten maar ook naar het Nabije Oosten en Noord-Afrika kijken. Daarin tellen er dan ook een aantal mee. De situatie is immers aldus:

	Bevolking	% Islam
Afghanistan	14.000.000	98
Algerije	9.500.000	89
Egypte	22.500.000	91
Indonesië	79.000.000	94
Irak	4.820.000	96
Iran	20.400.000	97
Libanon	1.500.000	40
Jordanië	1.500.000	93
Malakka	5.900.000	60
Marokko	9.300.000	92
Pakistan	75.900.000	86
Soedan	8.975.000	84
Saoedi Arabië	6.000.000	99
Syrië	3.700.000	86
Turkije	21.000.000	98
Yemen	4.800.000	98

Er zou reden tot beduchtheid zijn, indien er aanwijzingen waren, dat van islamitische zijde naar een antithese zou worden gestreefd met het westerse christendom. Het is duidelijk gebleken, dat die er momenteel niet is.

In de islamitische wereld (vele van bovenvermelde landen hebben zich verenigd in de Arabische Liga) neemt Indonesië een uitermate belangrijke plaats in. Het is een zaak van belang, dat het Westen vriendschap onderhoudt met de mohammedaanse groep — en daarbij zou Nederland baanbrekend kunnen werken voor het Westen met name ten opzichte van Indonesië, de be-

langrijke partner in de Arabische Liga. Hierop duidden de heren Leimena en Zain.

Wat is het alternatief voor de mohammedaanse landen, wanneer het Westen hen niet wenst te begrijpen in hun aspiraties en hen, uit een zekere beduchtheid, van zich af houdt? Ze zullen automatisch meer aandacht gaan geven aan de lokroep van die andere oosterse denkwerelden, die in de volgende landen te vinden zijn:

	Inwoners	
Japan	80.000.000	
China	600.000.000	
India	450.000.000	
Cambodja	5.000.000	reeds onder Chinese invloed
Vietnam	7.000.000	
Laos	1.500.000	
Thailand	15.000.000	
Birma	19.000.000	

De neiging, om zich in een van deze richtingen te wenden, is in Indonesië niet groot. Daarvoor is de religieuze aversie nog te krachtig. Maar kúnnen en mógen we verwachten, dat Indonesië eeuwig het gezicht naar het Westen — en daarin speciaal Nederland — gekeerd houdt, als het in zijn neiging daartoe geen uitnodigend gebaar ontdekt, doch een klimaat van onbegrip en wantrouwen, hetgeen zich uit in een politiek, die deze jonge staat — met ongetwijfeld óók zijn fouten — kwetst in zijn oogappel: het nationale bewustzijn?

NIEUW GUINEA, DE DOORN IN HET OOG

Tijdens de R.T.C. had Anak Agoeng gde Agoeng de besprekingen met Nederland over de soevereiniteitsoverdracht willen afbreken, toen van Nederlandse zijde Nieuw-Guinea buiten het over te dragen gebied werd gehouden, ofschoon de opzet was, dat gesproken zou worden over de soevereiniteitsoverdracht over het gehele Nederlands-Indië, waarvan ook door Koningin Wilhelmina in haar December-rede in 1942 geen enkele vier-

kante kilometer was uitgesloten. Drs. Hatta en mr. Mohammed Roem wisten de jonge Anak Agoeng te overtuigen, dat een half ei beter is dan een lege dop. Na veel gewrik en vieren en vijven werd dan tenslotte een serie overeenkomsten getekend, waarna de Indonesiërs er nog niet bepaald van overtuigd waren, dat zij nu de volle soevereiniteit over het voormalige Nederlands-Indië hadden verkregen.

President Soekarno, symbool van de vrijheidsstrijd, achtte de worsteling om de onafhankelijkheid nog niet voltooid en streed door. Het meest spectaculaire strijdpunt bleef Nieuw-Guinea. Ook al zou een regering in principe geen bezwaar hebben tegen het voorlopig laten rusten van het Nieuw-Guinea-vraagstuk (en sommige regeringen probeerden het), om binnenlands-politieke redenen is het onmogelijk gebleken. Mohammed Natsir, voorzitter van de Masjumi, werd in 1949 premier, nadat hij in het voorgaande kabinet minister van voorlichting was geweest. "Mijn regering hield het maar acht maanden, ik ben gestruikeld over Irian, dat ik teveel met rust liet". In die jaren meende de Masjumi nog, dat de kwestie Nieuw-Guinea nog wel even kon blijven wachten totdat andere vraagstukken waren opgelost. Zij is daar geheel van teruggekomen en bij de opstelling van het regeringsprogram van het thans aan het bewind zijnde kabinet heeft zij eraan meegewerkt, dat de strijd om Westelijk-Irian nummer twee kwam te staan, onmiddellijk na het "afwikkelen van de kwestie van de opheffing van alle R.T.C.-overeenkomsten, zowel formeel als materieel en het treffen van maatregelen voor het opvangen van de daaruit voortvloeiende gevolgen". We kunnen dan ook een stevige oplaaiing van de strijd om Nieuw-Guinea verwachten en daarbij staat Indonesië beslist niet zwakker dan Nederland.

Nederland behoeft zich ten aanzien van het behoud van Nieuw-Guinea geen illusies te maken over steun van de Verenigde Staten of van Australië. Sinds het vertrouwen in een gunstige politieke ontwikkeling in Indonesië — nu de eerste verkiezingen achter de rug zijn er er een regering werd gevormd zonder communisten — aanwezig is en de Amerikanen hun invloed

er hebben verstevigd, is de noodzaak niet meer aanwezig, dat Nederland een strategisch belangrijk punt in het Verre Oosten bezet houdt. In de jaren, dat er twijfel was over de politieke ontwikkeling in Indonesië, was dat anders. Maar nu: Der Mohr hat seine Schuldigkeit getan, der Mohr kann gehen.

Laten de Nederlanders zich op dit punt geen enkele illusie maken. Amerika en Indonesië weten op het ogenblik precies, wat zij aan elkaar hebben. Er is in Maart van dit jaar, toen de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, John Foster Dulles, in Djakarta was en de Nederlandse Hoge Commissaris mr. W. F. L. graaf van Bylandt geen gelegenheid kreeg een gesprek te voeren met de heer Dulles, duidelijke taal gesproken. De heer Dulles liet zich uitvoerig voorlichten door de Amerikaanse ambassadeur in Indonesië Hugh S. Cumming, met wie wij enkele uren nadat 's ministers vliegtuig van het vliegveld Kemajoran was opgestegen, een goede rijsttafel genoten. Wij zijn er toen heel zeker van geworden, dat Amerika er momenteel niet meer over piekert de vriendschap met Indonesië in gevaar te brengen ten behoeve van de Nederlandse soevereiniteit over Nieuw-Guinea. Men kan dat verschrikkelijk naar vinden en men kan Amerika verwijten, dat het met de Nederlandse belangen in de Far East in de afgelopen jaren ten eigen bate heeft gespeeld, we hebben rekening te houden met het feit, dat de kaarten liggen zoals ze liggen. Het wordt hoog tijd, dat Nederland zelf het heft in handen neemt voor zijn positiebepaling in het Verre Oosten. Thans is toch wel overduidelijk gebleken, dat dit niet aan een ander moet worden overgelaten, zelfs niet aan een bondgenoot. Ook onder bondgenoten geldt, dat het hemd nader is dan de rok, zeker als het hemd van jezelf en de rok van een ander is.

De reis van president Soekarno naar Amerika heeft voor ieder, die het niet wilde geloven, duidelijk doen zien, hóe die kaarten liggen. Tijdens de triomftocht van de president van de Indonesische republiek heeft de verbaasde Nederlander nog gretig gegrepen naar de strohalm van het niet openlijk steun verlenen door minister John Foster Dulles aan de Indonesische aanspra-

ken op Nieuw-Guinea. Maar men worde ook hier nuchter. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken heeft niet meer verklaard, dan dat na de besprekingen met minister Roeslan Abdoelgani de houding van de Verenigde Staten inzake de Indonesische aanspraken "praktisch onveranderd" is gebleven. Wat is die houding? Een vriendelijke neutraliteit en een hoop, dat Nederland en Indonesië samen een oplossing vinden. Zo stond het ook in de resolutie, die de Verenigde Naties vóór de conferentie van Genève aannamen. Minister Roeslan Abdoelgani verklaarde trouwens zelf te begrijpen, dat de Verenigde Staten niet in de positie verkeren om de Indonesische aanspraken bevestigend te steunen, maar toch meende hij, dat het begrip voor die aanspraken groeiende is.

Dat Nederland zelf het heft in handen moet nemen, is uiteindelijk ook duidelijk geworden aan prof. C. P. M. Romme, leider van een van de grootste politieke partijen in Nederland. En hij bepaalt de positie, die Nederland moet innemen in een artikel in „De Volkskrant" dd. 26 mei. Prof. Romme schrijft:

"De publieke lering van 'Soekarno in Amerika' is, dat wij in Nieuw-Guinea onze soevereiniteitsboontjes helemaal zelf hebben te doppen. Wij kunnen ze doppen, gelukkig. En wij moeten al het nodige daarvoor doen, met vastberadenheid en met duidelijke openhartigheid. De tijd van de ijskast, hoe nuttig zij in een nog niet te lang verleden heeft gewerkt, is voor Nieuw-Guinea voorbij. Het hoofdstuk, waarin langs welke achterdeurtjes ook men bij ons aan boord kon komen over de soevereiniteit, sluiten wij af. Het komt mij voor, dat dit, beleefd en vriendelijk, het enige juiste antwoord is."

Dat is dus de positie-bepaling van prof. Romme. Wordt dat ook de positiebepaling van de Nederlandse regering?

Laten we terugdenken aan de politionele acties. Ook toen moest Nederland zijn eigen boontjes doppen in het verdedigen van zijn soevereine rechten. Met welk succes? Moeten we nu hetzelfde spel spelen met Nieuw-Guinea?

Van een goed inzicht getuigt, ook al is hij dan Amerikaan, in hetzelfde nummer van "De Volkskrant" dd. 26 mei, Walter Lippmann, die schrijft:

"De revolte, die ir. Soekarno uitriep loopt van Marokko door het Nabije Oosten naar Tunis, naar Aden, naar Ceylon, naar Singapore, naar Indonesië, waarschijnlijk ook naar Formosa en Japan. De westelijke naties, waartoe wij behoren, zijn in dit gehele uitgestrekte gebied in het defensief en alle sleutelposities, die hun zijn overgebleven, worden belegerd. Men heeft het gevoel, dat de westelijke naties achterhoedegevechten leveren, de Fransen in Noord-Afrika, de Britten in het Nabije Oosten, wij in Formosa en verder. Wij moeten beginnen ons vragen te stellen waarop wij, naar wij moeten verwachten, niet snel een zeker antwoord kunnen vinden. Tussen het geëmancipeerde Oosten en het democratische Westen zal een nieuwe verstandhouding moeten worden gevonden. Waar moeten wij het einde zoeken van de draad, waardoor wij de weg door deze doolhof kunnen vinden?

In 1950 was het antwoord op deze vraag duidelijker dan nu. Wij zouden ons tot India als bemiddelaar hebben moeten wenden. Is het daarvoor thans te laat? *Is de schade, aangericht door onze hard-militaristische politiek, zo onherstelbaar, dat kansen, die eens bestonden, nu verloren zijn?*

Laat ons hopen, dat niets onherstelbaar is."

We zullen er maar over zwijgen, dat een "boontjesdopperij" op Nieuw-Guinea alle Nederlandse kansen in het Verre Oosten zou verspelen mèt "al het nodige" wat daarvoor moet worden ingezet. Zoals tóen, bij de politionele acties. De erevelden met graven van gesneuvelde Nederlandse militairen getuigen er nog van... We zullen er maar over zwijgen, wat zou worden ontketend voor de tienduizenden Nederlanders in Indonesië.

Neen, die positie-bepaling moet géén strategische zijn, wat het automatisch zou worden in het oog van de Indonesiërs, wanneer wij Nieuw-Guinea als Nederlands soeverein gebied willen behouden. Het willen behouden van een strategische positie op

een punt, dat omstreden is, werkt averechts bij het willen scheppen van een goed handelsklimaat rond die strategische positie.

"Maar wij willen Nieuw-Guinea niet behouden als strategische positie", kan men van Nederlandse zijde beweren. Zeker, Nieuw-Guinea is van weinig belang voor de verdediging van het eiland Rottum. Maar als strategisch punt van het Westen tegen het Oosten kan Nieuw-Guinea wel betekenis hebben en Nederland vormt een deel van dat Westen met zijn georganiseerde verdediging. Zo heeft ook Amerika het gezien. Zo ziet prof. Romme het nòg. Het is tragisch, dat het juist Nederland was, dat dit voor het Westen van belang zijnde stuk grond in zijn bezit had en daardoor mede zijn verhouding tot Indonesië van dag tot dag moest zien vertroebelen. Thans blijkt Amerika dat bezet houden door Nederland niet belangrijk meer te vinden. Tòch houden we het, zegt Nederland. Waarom? vragen de Indonesiërs. Velen van hen zien in het bezet houden van Nieuw-Guinea door Nederland strategische bedoelingen. Zij behoren tot de groep Mononutu, lid van de P.N.I., hoofd van de afdeling Amerikaanse betrekkingen op het ministerie van buitenlandse zaken. Zij zien in de Nederlandse soevereiniteit over Nieuw-Guinea een gevaar voor infiltraties in Indonesië.

Die eigen Nederlandse positie-bepaling moet zijn: het klimaat scheppen, waarin Nederland groot is geworden: een handelsklimaat. In de loop der eeuwen heeft Nederland bewezen dit zelf te kunnen doen, zonder de oren open te zetten voor de inblazingen van anderen.

Heeft Nederland de kans nog om dat klimaat zelf te scheppen? Hier is het antwoord van drs. Moh. Hatta:

"De erkenning van de Indonesische soevereiniteit over Irian is essentieel voor de goede betrekkingen tussen Indonesië en Nederland. Het is jammer, dat dit twistpunt er is en dat dit de verhouding vertroebelt. De belangen van Nederland zijn in Indonesië groter dan het belang van het bezit van Irian. Deze kwestie kan tussen Nederland en Indonesië worden opgelost. Naar mijn

mening heeft deze kwestie geen internationale aspecten, omdat wij geen claim doen gelden op gebieden van anderen, zoals van Australië (Oostelijk Nieuw-Guinea), Engeland (Brits Noord-Borneo) of Portugal (Portugees Timor). Onze claim is niet geografisch maar juridisch. Bij Lingadjatti is ons ook Westelijk Nieuw-Guinea toegezegd. In de structuur van dr. Van Mook was het een deel van Oost-Indonesië. Dat Indonesië geen geografische claims doet gelden, is gebleken, toen indertijd stemmen opgingen, dat Brits Malakka tot het Indonesische gebied behoort. Wij hebben toen gezegd: wij willen, voor zover ons dit mogelijk is, helpen bij het streven naar onafhankelijkheid voor dit gebied, maar niet meer. Ons standpunt is: Irian behoorde tot het voormalige Nederlands-Indië. Wij zijn altijd samen gekoloniseerd, wij willen nu ook samen vrij zijn. Australië begint begrip te krijgen voor ons standpunt. Het beseft, dat het belangrijk is een goede buur te hebben en het weet thans wel, dat wij op Australisch Nieuw-Guinea geen claim doen gelden. Wanneer wij vriendschappelijk naast elkaar leven, betekent Indonesië, qua ligging, veel voor Australië."

En hier is het antwoord van Kwee Djie Hoo, Indonesisch zaakgelastigde in Den Haag:

"Geen enkele Indonesische regering, die Nieuw-Guinea met rust zou laten, zou zich kunnen handhaven. Maar... wat moet ù ermee doen? Om van Nieuw-Guinea iets te maken, zijn twee dingen nodig: geld en man-power. De man-power zou Indonesië kunnen leveren. Die man-power zal er echter nooit komen als de soevereiniteit niet bij Indonesië berust. Vanwaar ánders zouden Nederlandse ondernemingen op Nieuw-Guinea hun man-power kunnen halen dan uit Indonesië? Om politieke redenen zouden Australië en de Philippijnen zich sterk verzetten tegen het overbrengen van grote groepen Chinezen en Japanners naar Nieuw-Guinea. Indiërs zullen niet gaan uit solidariteit met Indonesië. Ons standpunt is: de soevereiniteit behoort aan Indonesië, Nederland kan er ondernemingen vestigen, Indonesië levert de man-power. De Nederlandse regering staat op het

standpunt, dat de bevolking van Nieuw-Guinea in de toekomst zal moeten beslissen over de status van het land. Welke bevolking? Het is duidelijk, dat er, wil men ooit van een werkelijke bevolking kunnen spreken, nog heel wat mensen naar Nieuw-Guinea moeten gaan en er zich vestigen. Ook in het Nederlandse standpunt wordt bij voorbaat uitgesloten, dat die keuze in de toekomst een keuze voor aansluiting bij Indonesië zou zijn. Elke Indonesische invloed wordt er immers geweerd. Indien men de keuze in de toekomst aan de bevolking wil overlaten, zou men thans de belanghebbende landen ook gelijke kansen moeten geven."

En nadat hij eind mei in Djakarta overleg was gaan plegen met zijn regering, verklaarde ons deze zaakgelastigde: „Nieuw-Guinea is de sleutel. De politieke atmosfeer brengt mee, dat er een neiging ontstaat de Nederlanders te vervangen door andere buitenlanders. Niemand zal beweren, dat de samenwerking met andere buitenlanders beter zal zijn dan ze met de Nederlanders zou kunnen zijn. Toch leidt de huidige politieke atmosfeer er toe, dat alle Nederlandse ondernemingen hiervan de weerslag zullen krijgen. Er zou nog veel te redden zijn, maar lang tijd is er niet meer voor.

Naarmate Nederland zo star blijft vasthouden aan Nieuw-Guinea, niettegenstaande andere belangen, gaan steeds meer Indonesiërs zich ongerust voelen. Er wordt wel verzekerd, dat Nederland met Nieuw-Guinea geen enkel strategisch doel heeft, maar in Indonesië gaat men er steeds meer aan twijfelen. Vergeet u niet, dat er meerdere acties tegen de republiek zijn geweest. Westerling heeft op voor ons onbegrijpelijke manier een rol kunnen spelen. De Nederlandse regering beweert wel, dat dit niet met haar steun gebeurde, maar wanneer men ziet hoe hij toch zijn gang kon gaan, dan geloven velen die bewering niet. U noemde de groep Mononutu, die bevreesd is, dat Nederland Nieuw-Guinea als springplank wil gebruiken naar het gezag van de republiek. Deze groep staat niet alleen in zijn vrees. Zij zien ook de houding van Nederland tegenover de R.M.S. Ir. Manoesama en Nikijuluw, die zich minister-

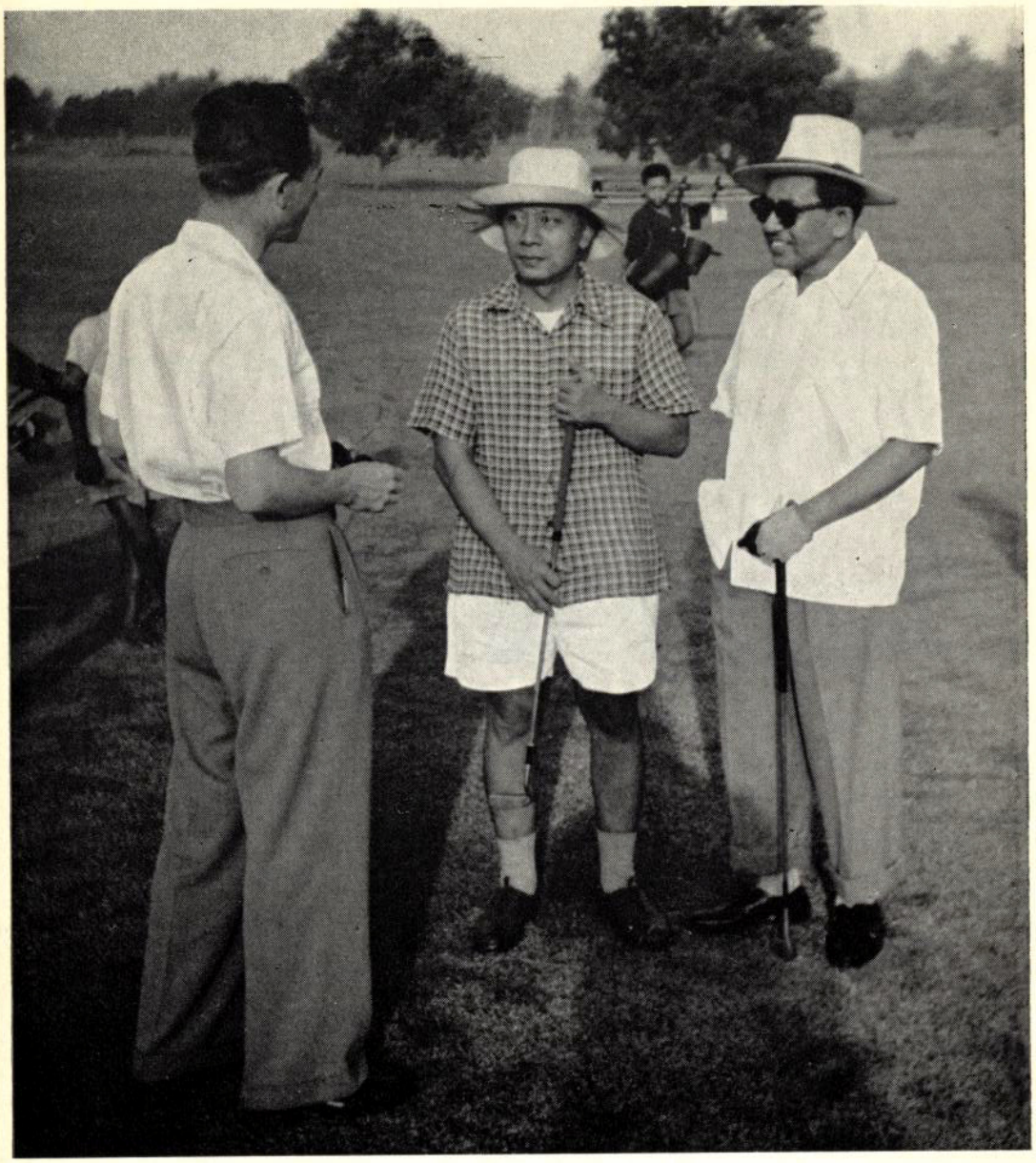

De Indonesische politici houden niet van de in de loop der eeuwen gegroeide gecodeerde diplomatieke en politieke methoden van het Westen, althans zij passen dit niet toe. "Misschien leren we het nog wel eens, maar voorlopig doen we het maar op onze manier", zegt mr. Wilopo, die we hier op het golfveld Rawamangun bij Djakarta zijn krachten zien meten met mr. Mohammed Roem. Niet alleen in het spel. Want hier konden we hen tijdens de formatie van het eerste op grond van de algemene verkiezingen samen te stellen kabinet elke ochtend aantreffen. De P.N.I.-leider en de Masjumi-leider zochten en vonden de mogelijkheid om met terzijde-stelling van partij-belangen hun groeperingen de pilaren te doen zijn, waarop de nieuwe regering zou rusten.

Gesprek met enkele leiders van de Nahdatul Ulama, vice-premier K. H. Idham Chalid en mr. Soeparman.

president en minister van buitenlandse zaken noemen van de republiek der Zuid-Molukken, reizen de wereld rond op een Nederlands paspoort om tegen Indonesië te ageren. Er worden in Nederland betogingen toegestaan ter herdenking van de onafhankelijkheidsproclamatie. Dergelijke verschijnselen doen steeds meer de gedachte post vatten, dat Nieuw-Guinea in Nederlandse handen een gevaar kan inhouden."

De mening van vice-president Hatta, dat de kwestie Nieuw-Guinea bilateraal tussen Nederland en Indonesië kan worden opgelost, wordt in Indonesië niet algemeen gedeeld. Over de toezegging bij Lingadjatti bestaat geen meningsverschil. Ook Moh. Natsir, een der onderhandelaars uit die dagen en thans een der dragers van de Masjumi-politiek, herinnerde ons aan een duidelijke toezegging: "Het betreft de soevereiniteit over geheel Nederlands-Indië" is hem vanwege dr. Koets verzekerd. En op zijn vraag: "zonder uitzondering van bepaalde delen?" is hem door dr. Koets geantwoord: "zonder uitzondering". In de bewaard gebleven stukken over de activiteit van de commissie van goede diensten is dit terug te vinden. Maar inmiddels zijn er een aantal jaren van politiek gemarchandeer verstreken, waardoor naar veler mening de kwestie Nieuw-Guinea in het internationale vlak is komen te liggen. Van Nederlandse kant zal dat niet ontkend worden: het is geen geheim meer, dat Amerika er zich achter de schermen behoorlijk mee heeft bemoeid. Daarom zei thans de vice-premier mr. Moh. Roem:

"Eerst de bereidheid van Nederland tot een vol gesprek. Over de deelnemers daaraan kan nog worden overlegd. Naar mijn mening zou zo'n gesprek kunnen worden gehouden tussen Nederland en Indonesië als directe betrokkenen en met als medebelanghebbende Australië en onder auspiciën van een V.N.-commissie in verband met de internationale aspecten."

Premier mr. Ali Sastroamidjojo verklaarde:

De kwestie-Irian is zowel bilateraal als internationaal. Bilateraal omdat ze in principe tussen Nederland en Indonesië speelt,

internationaal omdat ze al in de Verenigde Naties is geweest en de A.A.-conferentie zich ermee heeft bemoeid. De kwestie-Irian is essentieel voor de verbetering van de betrekkingen tussen Nederland en Indonesië. We hebben hier te doen met een koloniale bezetting van Indonesisch grondgebied, dat rechtens aan ons toekomt. Onze claim berust op juridische grond. Wij mengen ons niet in de zaken van nog andere binnen de Indonesische levenssfeer liggende gekoloniseerde gebieden, dat is een zaak van de bevolking zelf. Wij hebben op die gebieden geen enkele claim, wij claimen alleen West-Irian."

Is de toekenning van de soevereiniteit en een wederzijds bevredigende internationale afspraak over de ontwikkeling van Nieuw-Guinea "het grote gebaar", waarmee Nederland de anti-sentimenten de kop kan indrukken?

Er zijn op dit punt vele Indonesische politici, die denken als drs. Hatta. President Soekarno heeft zich één doel gesteld: het kolonialisme uitbannen uit het gehele voormalige Nederlands-Indië, dus ook uit Nieuw-Guinea. Omdat dit bij dit laatste gebied nog niet het geval is, houdt hij de strijdgeest wakker. Heeft hij dit éne, afgeronde doel bereikt, dan zal de anti-Nederlandse stemming-kweking wegvallen. Deze aanwakkering van de strijdgeest blijft nodig om het nationaliteitsbewustzijn niet te doen insluimeren zolang de eens gestelde nationale aspiraties niet zijn bereikt. De strijd tegen de Nederlanders is echter een noodzakelijk kwaad hiertoe, want voor de economische opbouw van het land zou een goede verstandhouding met hen beter zijn. Dit laatste moet nu echter wijken voor het eerste. Er zijn ook redeneringen van de volgende inhoud:

"Nieuw-Guinea is een bliksemafleider. Als op dit punt het Indonesisch verlangen bevredigd is, zal er een ander punt worden gezocht om activiteit tegen de Nederlanders te ontketenen."

Hiertoe kan inderdaad aanleiding bestaan, zolang Indonesië niet soeverein is zoals elk ander soeverein land, namelijk doordat

degenen, die de soevereiniteit afstonden, voor zichzelf bepaalde voorrechten hielden als voorwaarde voor die soevereiniteit.

Men moet momenteel nog niet aankomen met de vraag: "maar wat zou Indonesië met Nieuw-Guinea willen doen?". Daarop komt altijd hetzelfde antwoord: "Wat wil Nederland ermee doen? Voor Indonesië is het een prestige-kwestie, die diep zit. Men voelt zich bij de soevereiniteitsoverdracht iets onthouden, waar men recht op heeft. Ook voor Nederland is het, nu de Amerikaanse aandrang op behoud is komen te vervallen, een prestige-kwestie geworden. Men wil flink zijn, niet toegeven, niet de indruk wekken, dat men door de knieën gaat. Men is vergeten, dat in de koninklijke rede van 1942 sprake was van Nederlands-Indië zonder uitsluiting van Nieuw-Guinea en men is blijkbaar vergeten, dat het belang van het bezit van Nieuw-Guinea moet worden afgewogen tegen andere Nederlandse belangen in het Verre Oosten.

DE TEKENSTIFTEN DER HISTORIE

"De tekenstiften der historie", aldus premier mr. Ali Sastroamidjojo, "laten zich nooit dwingen. Indonesië's geografische ligging is van dien aard, dat het op het kruispunt ligt van twee belangrijke wereldwegen: de weg van West naar Oost en de weg van de Pacific naar de Indische Oceaan. Uit de historie blijkt wel, hoe belangrijk dit kruispunt is: het is het tussenstation van alle culturele en commerciële verkeer. De oude contacten met de Chinezen, de hindoes, de islam en 't laatst met het Westen, waaronder de Hollanders, al die contacten hebben hun invloed achter gelaten. De laatste invloed, de koloniale, is van onaangename aard. De koloniale aard van de westerse invloed zal worden uitgebannen. Niet alleen Indonesië, maar geheel Azië kan niet ontkomen aan een contact met het Westen. De invloeden van het Westen zullen verwerkt worden met de invloeden van het Oosten tot een combinatie, waarvan het eigene de basis moet zijn. Een voorbeeld hiervan is de Bahasa Indonesia, die dateert van 1928. Het keerpunt 1945 is in alle opzichten een

keerpunt geweest. Sindsdien wordt doelbewust naar het eigene gestreefd en daardoor sterft het andere — bijvoorbeeld het Nederlands spreken — vanzelf weg. Onze mensen hebben over de invloeden van buiten grote debatten gehouden en uitvoerig van gedachten gewisseld. Sommigen zeiden: we moeten naar een westerse cultuur, anderen wilden uitsluitend purisme, een eigen Indonesische cultuur met uitsluiting van andere invloeden. Ik meen echter: we moeten terugkeren tot het eigene en dit als basis nemen voor westerse en oosterse invloeden. Dit tezamen kan uitgroeien tot een synthetische, nationale Indonesische cultuur."

Evenmin als bij de minister-president hebben we bij andere Indonesische politici gehoord, dat het Westen of daarvan speciaal Nederland, uit Indonesië zal worden gebannen. Het verzet is uitsluitend maar dan ook in alle felheid gericht tegen het kolonialisme of wat daarnaar zweemt. Op dit punt zijn de Indonesiërs, evenals elk volk dat pas soeverein is, uiterst gevoelig. Dit is te begrijpen. De meest vertrouwde teef kan kwaadaardig worden als men het waagt haar nest met jongen aan te raken. Zijn de jonge honden wat ouder, dan wordt de moeder vanzelf weer de lieve lobbes. En we kloppen haar op de rug en zeggen: "jij bent een brave hond, jij zorgt goed voor je kinderen".

Nederland en ook de Nederlander moet zich bij elke handeling die in verband staat met Indonesië afvragen, of niet de schijn gewekt kan worden, dat de soevereiniteit wordt geraakt, óók al is dat absoluut niet de bedoeling. Dit is helemaal geen teken van toegeven of kinderachtigheid, maar een vereiste van goed beleid. Elke schijn kan reacties opwekken, die beide partijen uit de hand lopen.

Niettegenstaande de angst voor aantasting van de soevereiniteit, die naar de mening van de Indonesiërs bovendien nog niet volledig is, en niettegenstaande een Nederlandse politiek, die deze angst slechts voedt, verblijven nog tienduizenden Nederlanders in Indonesië. Omdat er geen haat is tegen de Nederlanders individueel, doch slechts tegen de politiek van hun

leiders in Den Haag. Maar wee de Nederlander, die de schijn wekt deze ogenschijnlijk soevereiniteit-aantastende politiek in Indonesië te vertegenwoordigen!

Is er werkelijk geen haat tegen de Nederlanders?
We herhalen, wat de leiding van de Nahdatul Ulama zei:

"Met de ervaring van onderling begrip ten aanzien van elkanders zeden en gewoonten, kan het verkeer tussen Indonesië en Nederland vlotter verlopen dan tussen anderen".

En Moh. Hatta: "Als volk zijn wij nooit vijandig tegen een ander volk geweest. De vijandige gevoelens betreffen alleen de politiek."

En Moh. Sardjan, in twee opeenvolgende kabinetten minister van Landbouw en thans adviseur van het ministerie van Landbouw:

"Ook nadat de Nederlandse belangen in Indonesië als uitvloeisel van de opzegging der Unie genormaliseerd zijn, zal Nederland in Indonesië nog een gunstige positie behouden doordat het er sinds jaren is en de andere landen nog moeten beginnen. Ook na het verbreken van de Unie liggen er voor de Nederlanders in Indonesië nog vele goede kansen. Maar zij moeten het aandurven Indonesiërs te laten participeren en credieten te steken in Indonesische ondernemingen en zaken. Tot nu toe voelt de Nederlander er alleen maar voor geld te steken in zuiver Nederlandse zaken. Andere buitenlandse ondernemingen durven meer risico te nemen. De Japanners staan al lang te dringen om credietbanken op te richten en de Amerikanen investeren belangrijke bedragen."

En president Soekarno tijdens zijn Amerikaanse reis:

"Ik zal de eerste zijn, die de Nederlanders de hand drukt als de kwestie-Irian uit de wereld is geholpen." En: "De beëindiging van de R.T.C.-overeenkomsten met Nederland betekent niet, dat wij vijanden van Nederland zijn."

Trouwens, dat er geen haat is tegen de Nederlander individueel, zal elke Nederlander in Indonesië, die bevoegd is te oordelen, bevestigen, evenals de feiten het bevestigen. Zou men de Nederlander haten, maar tegelijkertijd in toenemende mate zich van het Nederlands bedienen om onderricht te ontvangen en kennis te nemen van wat er in litteratuur en wetenschap omgaat? Zou de Indonesische zakenman dan voor een buitenlandse transactie eerst contact opnemen met mogelijke Nederlandse leveranciers?

Inderdaad, de tekenstiften der historie laten zich niet dwingen.

DE TIJD DRINGT

Alle voorgaande recente uitlatingen wijzen er op, dat de deur nog open is maar maken ook duidelijk, wat hem kan doen dichtslaan.

Er is op dit moment nog geen enkele uitlating of aanduiding, dat Indonesië de Nederlanders wil uitbannen. Maar de Nederlandse regering verlange dan geen gereserveerde loge, ook geen frontbalkon doch kieze gewoon parterre. Voor betere plaatsen is de tijd verstreken. De portier — de regering, die zich sterk voelt met de steun van een zeer grote parlementaire meerderheid — heeft de knop van de deur in de hand.

Er is zelfs geen enkele aanwijzing of uitlating, dat hij Nederland wil buiten sluiten ook van het voorspel van het spectacle, dat als titel draagt "Normalisatie van de Indonesische huishouding". Maar Nederland moet niet de regisseur willen spelen en niet het speltempo willen bepalen.

"Wij wensen de uitwerking van de opheffing van de Unie en de R.T.C.-accoorden — indien dat mogelijk is — op vriendschappelijke manier. De opheffing — eenzijdig — was natuurlijk onvriendelijk, maar dit kon blijkbaar niet anders".

Aldus mr. Wilopo, een der leiders van de P.N.I. en secondant van mr. Ali Sastroamidjojo bij de jongste kabinetsformatie. En hij vervolgt:

"Er is over de uitwerking van de opheffing een volledig afgerond standpunt bij dit kabinet. We gaan zo snel mogelijk nationale wetten maken. Dit zal belangrijk zijn voor degenen, die oude concessies hebben. Er komen wetten op het gebied van agraria, concessies en erfpachten en er komt een vestigingswet vreemde industrieën. In deze laatste zal onderscheid worden gemaakt tussen wat er is en wat nieuw gevestigd wordt. Vóórdien een gesprek met Nederland is mogelijk, maar het ligt niet aan ons, of dat gesprek er komt. Het kan voldoende zijn te weten, dat er van de zijde van onze regering een bereidheid toe is, maar geen behoefte aan een initiatief ertoe."

De voorzitter van de Masjumi, die andere grote regeringspartij, zegt:

"Indonesië acht zich niet meer gebonden aan de R.T.C.-accoorden. Regering en parlement kunnen en willen zeer spoedig deze aangelegenheden bij wet regelen. Tevoren een gesprek met Nederland is mogelijk, maar het initiatief hiertoe ligt niet bij ons. Er is op dit punt een algemene overeenstemming in de regering en in de partijen, die de regering steunen. Wanneer we de verhoudingen willen normaliseren, houdt dit in, dat er geen privileges meer zullen zijn, maar ook geen discriminatie. Dit zal straks gekristalliseerd worden in de vestigingswet vreemde industrieën."

Premier Ali Sastroamidjojo, zeer voorzichtig in zijn uitlatingen en zeker niet de schijn willende wekken, dat hij toegevend is op dit punt, zegt:

"Ik kan nog niet volledig antwoorden op de vraag, of een gesprek met Nederland over verschillende onderwerpen mogelijk en wenselijk is. Positief is echter, dat niet van Indonesische zijde besprekingen worden geopend. Een en ander zal van de ontwikkeling afhangen."

Meer valt er op het ogenblik niet te zeggen om aan te tonen, dat de deur nog niet is gesloten. De voordelen om een ernstige poging te ondernemen de goede kansen te benutten, bieden voor de

toekomst van de Nederlandse belangen in het Verre Oosten méér perspectief dan de vermeende voordelen van de utopie, dat het enig nut zou hebben verder te gaan met het voeden van onbevredigde gevoelens over het niet zijn zin krijgen.

Er moet gekozen worden.

Er kan nog gekozen worden.

De mogelijkheid van kiezen blijft echter niet lang meer bestaan. Want de portier heeft de deurknop in de hand.